

ALEGERI EUROPENE: REGULI EUROPENE ȘI NAȚIONALE. SCURTE CONSIDERAȚII PRIVIND CADRUL LEGISLATIV AL ALEGERILOR PENTRU PARLAMENTUL EUROPEAN

Anca Niță

Abstract

The present article offers a brief analysis of the electoral system established under national and EU law for electing the Members of the European Parliament, underlining the need of legal security for election rules.

It presents the common provisions in force at European level for electing MEPs and the differences adopted by member states with regard to the electoral threshold, methods used for seat distribution, European Parliament constituencies, use of compulsory voting etc.

It analyses the national legal framework for European Parliament elections and highlights a series of flaws in the Romanian electoral system which would need to be addressed in accordance with Code of Good Practice in Electoral Matters adopted by the Council of Europe through the Venice Commission.

Keywords: *European Parliament elections, election law, right to vote, legislative stability, rule of law.*

1. Preliminarii

Democrația - ca formă de guvernământ bazată pe sufragiu universal și drepturi politice fundamentale, are ca regulă cheie alegerile competitive și regulate, completată de răspunsul instituțiilor alese, transparența luării deciziilor, acțiunea grupurilor de interes față de putere, responsabilitatea liderilor politici.

Modalitățile și tehnicile prin care poporul își desemnează reprezentanții fac, de regulă, obiectul reglementării suverane a statelor, fiind determinate de natura sistemului constituțional, pe de-o parte și pe de altă parte, de cultura constituțională națională. Cu toate acestea, datorită nevoii permanente de afirmare și consolidare a democrației și preocupărilor internaționale pentru acest subiect, alegerile și drepturile electorale au reprezentat unul din punctele de interes al organizațiilor regionale europene de după cel de-al doilea război mondial, în special al Consiliului Europei și al Organizației pentru Securitate și Cooperare în

Europa (prin intermediul Biroului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului)¹.

În calitate de instituție care reprezintă cetățenii statelor membre UE, Parlamentul European constituie temelia democratică a Uniunii Europene.

Afirmarea rolului instituțional al Parlamentului European în procesul de elaborare a politicilor europene este rezultatul exercitării diferitelor funcții ale acestuia. Respectarea principiilor democratice la nivel european este asigurată prin participarea sa la procesul legislativ, competențele sale bugetare și de control, implicarea sa în revizuirea tratatelor și dreptul de a interveni pe lângă Curtea de Justiție a Uniunii Europene.²

La baza Parlamentului European stă Adunarea Comună a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO), care a devenit adunarea comună a celor trei comunități europene supranaționale existente la vremea respectivă. Ulterior, adunarea a primit numele de „Parlamentul European”.

De-a lungul timpului, instituția, ai cărei membri sunt aleși, din 1979, în mod direct, a trecut prin schimbări profunde: de la o adunare cu membri numiți, la un parlament ales care stabilește agenda politică a Uniunii Europene³.

Actul privind alegerea reprezentanților în Parlamentul European prin sufragiu universal direct a fost semnat la Bruxelles, la 20 septembrie 1976. În urma ratificării actului de către toate statele membre, acesta a intrat în vigoare în iulie 1978, primele alegeri având loc la 7 și 10 iunie 1979.

În temeiul art. 10 și 11 din *Actul din 1976 privind alegerea membrilor Parlamentului European prin vot universal direct*⁴ – astfel cum a fost modificat prin Decizia 2002/772/CE, Euratom a Consiliului, alegerile pentru Parlamentul European au loc în aceeași perioadă, care începe într-o joi dimineață și se încheie duminică următoare; data și orele exacte fiind stabilite de fiecare stat membru.

Prin Decizia (UE, Euratom) 2018/767 a Consiliului din 22 mai 2018 perioada privind alegerea membrilor Parlamentului European prin vot universal direct s-a stabilit între 23 și 26 mai 2019.

Procedurile pentru alegerea Parlamentului European sunt reglementate atât de legislația europeană, care definește normele comune pentru toate statele membre, cât și de dispoziții naționale specifice, care variază de la un stat membru la altul.

Alegerile europarlamentare din mai 2019 vor avea ca rezultat un Parlament European cu 705 membri, față de 751 în prezent. Diferența este dată de ieșirea

¹ Selejan-Guțan Bianca, *Sisteme și drepturi electorale în jurisprudența Curții Europene a drepturilor Omului – principii și reguli*, în *Universul Judiciar* nr. 4/2017, p. 1.

² <http://www.europarl.europa.eu>, Fișe descriptive despre Uniunea Europeană, Parlamentul European: competențe.

³ www.europarl.europa.eu/factsheets/ro; Parlamentul European- context istoric, Fișe tehnice UE-2019.

⁴ Publicat în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene* nr. L 278 din 8 octombrie 1976.

Marii Britanii din Uniunea Europeană – dintre actualele 73 de mandate europarlamentare deținute de britanici, 46 vor dispărea, iar celelalte 27 vor fi repartizate acelor state membre care sunt subreprezentate în legislativul UE⁵.

Deși sunt aleși fiecare în țara lor, deputații din Parlamentul European formează grupuri politice bazate pe o platformă și o identitate comune, ceea ce le crește influența. Normele parlamentare impun ca fiecare grup să aibă cel puțin 25 de deputați și să reprezinte cel puțin un sfert din statele membre ale Uniunii. În prezent, în Parlamentul European sunt opt grupuri⁶.

2. Legislație europeană și instrumente juridice internaționale

Dreptul de a vota la alegeri este un drept fundamental comun tradițiilor constituționale ale statelor membre ale Uniunii Europene și recunoscut de tratatele europene ca fiind legat de dreptul la participare politică.

Tratatele fondatoare prevedeau că deputații în Parlamentul European vor fi numiți inițial de parlamentele naționale, stipulând însă alegerea prin vot universal direct⁷. Această prevedere a fost pusă în aplicare de către Consiliu înainte de primele alegeri directe din 1979 prin *Actul din 20 septembrie 1976 privind alegerea membrilor Parlamentului European prin vot universal direct*.

În 1992, *Tratatul de la Maastricht*⁸ a prevăzut că alegerile trebuie să se desfășoare în conformitate cu o procedură uniformă și că Parlamentul European ar trebui să elaboreze o propunere în acest sens, pe care Consiliul să o adopte în unanimitate.

Deoarece Consiliul nu a reușit să se pună de acord asupra niciunei propuneri, *Tratatul de la Amsterdam*⁹ a introdus posibilitatea de a stabili „principii comune”. Actul din 1976 a fost modificat în consecință prin Decizia 2002/772/ CE, Euratom a Consiliului din 25 iunie și 23 septembrie 2002, care a introdus principiile reprezentării proporționale și incompatibilității dintre mandatele naționale și cele europene.

⁵ <http://www.europarl.europa.eu>.

⁶ Grupurile Politice din PE : Grupul Partidului Popular European (Creștin Democrat); Grupul Alianței Progresiste a Socialiștilor și Democraților din Parlamentul European; Conservatorii și Reformiștii Europeni; Grupul Alianței Liberalilor și Democraților pentru Europa ; Grupul Confederal al Stângii Unite Europene/Stânga Verde Nordică; Grupul Verzilor/Aliața Liberă Europeană; Grupul Europa Libertății și Democrației Directe; ; Europa Națiunilor și Libertății .

⁷ www.europarl.europa.eu/factsheets/ro Parlamentul European: Procedura electorală, Fișe tehnice UE-2018.

⁸ Tratatul de la Maastricht a marcat începutul transformării Parlamentului în colegiutor. Tratatul de la Maastricht i-a acordat Parlamentului competența de a aproba componența finală a Comisiei, ceea ce a constituit o etapă importantă în ceea ce privește controlul politic al Parlamentului asupra executivului Uniunii Europene.

⁹ Tratatul de la Amsterdam a extins procedura de codecizie la majoritatea domeniilor legislative și a reformat-o, plasând Parlamentul în calitate de colegiutor pe picior de egalitate cu Consiliul.

*Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene*¹⁰ consacră „Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European”, art. 39 stipulând: „1) Orice cetățean al Uniunii are dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor pentru Parlamentul European, în statul membru în care acesta își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acestui stat. 2) Membrii Parlamentului European sunt aleși prin vot universal direct, liber și secret”.

Sediul principal al dreptului de vot în Uniunea Europeană îl regăsim în prezent în *articolul 20 al Tratatului Fundamental al Uniunii Europene*, care în primul său alineat reglementează cetățenia europeană, iar în cel de-al doilea alineat prevede că cetățenii Uniunii au drepturile și obligațiile prevăzute în tratate, enumerând printre acestea și „dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European, precum și la alegerile locale în statul membru unde își au reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acestui stat”.

În conformitate cu *art. 22 alin. (2) din TFUE*, „orice cetățean al Uniunii care își are reședința într-un stat membru și care nu este resortisant al acestuia are dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile pentru Parlamentul European în statul membru în care își are reședința”¹¹.

Normele de punere în aplicare a acestui drept au fost adoptate prin Directiva 93/109/CE din 6 decembrie 1993¹², modificată prin Directiva 2013/1/UE a Consiliului din 20 decembrie 2012¹³.

La nivelul Consiliului Europei¹⁴, preocuparea de a stabili anumite standarde în materia sistemelor și drepturilor electorale se derulează prin Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția) și Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

¹⁰ *Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene* – adoptată la 7 decembrie 2000, la Nisa, a avut încă de la semnare statut de Declarație, nefiind, prin urmare, obligatorie din punct de vedere juridic, dar având rolul de punct de reper și de recomandare. Statutul Cartei s-a schimbat odată cu Tratatul de la Lisabona, semnat în 2007 și intrat în vigoare la 1 decembrie 2009, care prevede această modificare în art. 6 alin. (1): „Uniunea recunoaște drepturile, libertățile și principiile prevăzute în Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene din 7 decembrie 2000, astfel cum a fost adaptată la 12 decembrie 2007, la Strasbourg, care are aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor”. Prin această prevedere, începând cu 1 decembrie 2009, Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene a devenit obligatorie pentru instituțiile Uniunii Europene și pentru statele membre.

¹¹ Conceptul de reședință diferă însă de la un stat membru la altul. Anumite state (Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Polonia, România și Slovenia) impun ca alegătorii să își aibă domiciliul sau reședința stabilă pe teritoriul electoral, altele (Cipru, Danemarca, Grecia, Irlanda, Luxemburg, Slovacia, Suedia și Regatul Unit) le impun să locuiască în mod obișnuit acolo, iar altele (Belgia și Republica Cehă) cer ca alegătorii să fie înscrși în registrul de evidență a populației.

¹² Publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 329 din 30.12.1993.

¹³ Publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 26 din 26 ianuarie 2013.

¹⁴ Consiliul Europei este o organizație internațională, interguvernamentală și regională care reunește toate statele democratice ale Uniunii Europene precum și alte state din centrul și estul Europei. Consiliul Europei este independent de Uniunea Europeană, și este diferit și de Consiliul European sau de Consiliul Uniunii Europene.

Protocolul nr. 1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului prevede – în art. 3, că statele contractante „se angajează să organizeze, la intervale rezonabile, alegeri libere cu scrutin secret, în condiții care să asigure libera exprimare a opiniei poporului privind alegerea corpului legislativ”.

Curtea europeană a drepturilor omului a atins problema drepturilor electorale într-o manieră proprie, mai restrictivă, așa cum o impune principiul subsidiarității sistemului Convenției.

În interpretarea Curții, fiecare sistem electoral trebuie să asigure exercitarea liberă a drepturilor electorale, care formează baza acestei expresii libere a alegerii: dreptul de vot și dreptul de a fi ales.

Dreptul la alegeri libere a fost interpretat de la început ca incluzând dreptul de vot și dreptul de a candida la o funcție eligibilă. Câmpul de aplicare al art. 3 din Protocolul nr. 1 este destul de restrâns: protecția acestuia nu se extinde decât asupra alegerilor legislative, nu și asupra alegerilor locale sau consultărilor populare (referendumuri). Din 1999, alegerile pentru Parlamentul European au fost incluse, de către Marea Cameră a Curții, în acest câmp de aplicare: lipsa organizării alegerilor europene în Gibraltar, de către autoritățile britanice, a fost considerată o violare a acestui articol¹⁵.

Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept – în cuprinsul *Codul bunelor practici în materie electorală*¹⁶, a identificat cele cinci principii fundamentale care stau la baza patrimoniului electoral european, respectiv „sufragiul universal, egal, liber exprimat, secret și direct”, statuând totodată că „alegerile trebuie organizate în mod periodic”.

Prevederi comune în vigoare privind alegerea membrilor Parlamentului European

a) Dreptul resortisanților străini de a alege și de a fi aleși

Orice cetățean al Uniunii care își are reședința într-un stat membru și care nu este resortisant al acestuia are dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile pentru Parlamentul European în statul membru în care își are reședința.

b) Procedură electorală

Alegerile trebuie să fie bazate pe reprezentarea proporțională și să folosească fie sistemul de liste, fie votul unic transferabil (Decizia Consiliului 2002/772/CE, Euratom).

c) Incompatibilități

¹⁵ CEDO, *Matthews c. Royaume-Uni*, 1999: reclamanta se plânga împotriva legii interne care excludea Gibraltarul din teritoriul Regatului Unit în care acesta se obliga să organizeze alegeri pentru Parlamentul European. Curtea a explicat în detaliu de ce Parlamentul European trebuie considerat „organ legislativ” în sensul art. 3 (bazându-se în special pe principiul primatului dreptului comunitar asupra dreptului național și pe natura *sui generis* a Comunității europene în epoca respectivă), cauza invocată și prezentată de Selejan-Gușan Bianca, *Sisteme și drepturi electorale în jurisprudența Curții Europene a drepturilor Omului – principii și reguli*.

¹⁶ Document adoptat în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneția, 18-19 octombrie 2002).

Mandatul de membru al Parlamentului European este incompatibil cu cel de membru al Comisiei, judecător, avocat general sau grefier al Curții de Justiție, membru al Curții de Conturi, membru al Comitetului Economic și Social, membru al comitetelor sau al altor organisme stabilite ca urmare a tratatelor comunitare cu scopul de a gestiona fondurile comunitare sau de a îndeplini o sarcină administrativă permanentă și directă, membru al consiliului de administrație sau angajat al Băncii Europene de Investiții și, în general, funcționari sau agenți în activitate ai instituțiilor Comunităților Europene sau ai organismelor specializate atașate acestora. Decizia Consiliului din 2002 a adăugat noi incompatibilități: membru al Tribunalului de Primă Instanță, membru al consiliului director al Băncii Centrale Europene, Ombudsman al Comunităților Europene și, desigur, membru al unui parlament național¹⁷.

La aceste norme comune se adaugă dispozițiile din legislațiile naționale, care diferă uneori semnificativ, neexistând un sistem de vot unic adoptat la nivelul Uniunii Europene.

Eterogenitatea normelor electorale este reliefată de diferențele între normele electorale adoptate de statele membre în ceea ce privește pragul electoral¹⁸, metodele de calcul¹⁹, circumscripțiile electorale²⁰, caracterul obligatoriu/sau nu, al votului²¹ etc.

Deși fiecare Stat Membru este liber să-și aleagă propriul sistem electoral pentru alegerile europarlamentare, această libertate este limitată de următoarele constrângeri:

- să fie un sistem proporțional (în care numărul de locuri câștigate de un partid politic să fie proporțional cu numărul de voturi primite);
- să fie organizat sub formă de listă de partid sau sub forma de vot unic transferabil;
- pot fi organizate mai multe circumscripții pe țară dacă această împărțire nu va afecta proporționalitatea rezultatelor alegerilor;
- pragul electoral nu poate fi mai mare de 5 procente.

¹⁷ www.europarl.europa.eu/factsheets/ro Parlamentul European: Procedura electorală, Fișe tehnice UE - 2018.

¹⁸ În prezent, următoarele state membre aplică praguri: Franța (în funcție de circumscripție), Lituania, Polonia, Slovacia, Republica Cehă, România, Croația, Letonia și Ungaria (5%); Austria, Italia și Suedia (4%); Grecia (3%); și Cipru (1,8%). Celelalte state membre nu aplică praguri.

¹⁹ Cea mai răspândită metodă de distribuire a mandatelor este metoda D'Hondt (în 14 state), urmată de diverse alte combinații.

²⁰ Germania, Austria, Spania, Olanda, România au optat pentru varianta ca teritoriul lor să constituie o singură circumscripție electorală; Belgia, Franța, Italia au ales să împartă teritoriul țării în mai multe circumscripții în scopul de a nu afecta caracterul proporțional al rezultatului alegerilor.

²¹ Votul este obligatoriu în Belgia, Luxemburg, Cipru și Grecia, Bulgaria: obligația de a vota vizează atât cetățenii acestor state, cât și cetățenii UE înregistrați care nu sunt resortisanți ai statului respectiv.

Prin Decizia 2018/994 (UE, Euratom) a Consiliului din 13 iulie 2018²² au fost aduse modificări Actului electoral din 1976. Astfel:

- a fost stabilit un prag minim de 2% până la 5% pentru circumscripțiile cu mai mult de 35 de locuri (inclusiv statele membre cu o singură circumscripție – prevedere ce ar trebui să se aplice cel târziu înainte de alegerile europene din 2024. Toate statele membre sunt obligate să utilizeze un sistem bazat pe principiul reprezentării proporționale.

- au fost introduse dispoziții/ articole noi:

Articolul 4a: „Statele membre pot prevedea posibilități pentru votul anticipat, votul prin corespondență și votul electronic și prin internet în cadrul alegerilor pentru Parlamentul European. În acest caz, statele membre adoptă măsuri suficiente pentru a asigura în special fiabilitatea rezultatului, secretul votului și protecția datelor cu caracter personal în conformitate cu dreptul aplicabil al Uniunii”.

Articolul 9a: „În conformitate cu procedurile lor electorale naționale, statele membre pot lua măsurile necesare pentru a permite cetățenilor lor cu reședința în țări terțe să voteze la alegerile pentru Parlamentul European”.

Articolul 9b: (1) Fiecare stat membru desemnează o autoritate de contact responsabilă pentru schimbul de date privind alegătorii și candidații cu structurile omoloage din celelalte state membre. (2) Fără a aduce atingere dispozițiilor naționale privind înscrierea alegătorilor pe listele electorale și depunerea candidaturilor, autoritatea menționată la alin. (1) începe, în conformitate cu dreptul Uniunii aplicabil în materie de protecție a datelor cu caracter personal, să transmită structurilor sale omoloage, cu cel puțin șase săptămâni înainte de prima zi a perioadei electorale menționate la art. 10 alin. (1), datele indicate în Directiva 93/109/CE a Consiliului (*) în ceea ce privește cetățenii Uniunii care au fost înscrși pe listele electorale sau și-au prezentat candidatura într-un stat membru ai cărui resortisanți nu sunt”.

În prezent, sistemul politic european este în continuare acerb criticat pentru deficitul său democratic, iar ochii celor care își doresc corectarea acestuia s-au întors adesea către alegerile europene. Nemulțumirile față de acestea se datorează faptului că sunt dominate încă de dezbaterile politice naționale, iar participarea electorilor este una scăzută²³.

În dorința de a adapta Legea electorală din 1976 noilor realități, în virtutea prerogativei sale de a iniția o procedură de reformă a sistemului electoral european și de a face propuneri în acest sens, Parlamentul European, la 11 noiembrie 2015, a adoptat în plen propunerea referitoare la dispozițiile de modificare a Actului privind alegerea membrilor Parlamentului European prin vot universal direct, pe

²² Publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 178 din 16.07.2018.

²³ <http://www.crpe.ro>, Sistemul-electoral-pentru-europarlamentare-soluția de compromis&criteria pentru europ deputați, p. 9.

care a transmis-o Consiliului spre deliberare și decizie în temeiul art. 223 alin. (1) din TFUE²⁴.

Au fost propuse o serie de măsuri vizând consolidarea dimensiunii europene a alegerilor și asigurarea unei mai mari egalități electorale pentru cetățenii Uniunii. Astfel:

- Parlamentul recomandă Statelor Membre că ar trebui să ia în considerare modalitățile de a armoniza pragul de vârstă minimă la 16 ani.

- în campania pentru alegerile europene ar trebui să fie nominalizați oficial, la nivelul UE, candidați la poziția de președinte al Comisiei Europene („Spitzenkandidaten”). Acești candidați ar trebui să se prezinte în alegerile pentru PE individual și să fie nominalizați cu cel puțin 12 săptămâni înainte de alegeri, se mai spune în text.

- Pentru stabilirea listelor electorale, Parlamentul a votat termenul de 12 săptămâni înaintea alegerilor.

- Pentru țările mai mari, PE susține praguri electorale obligatorii între 3 și 5% din voturi. Ținând cont de sistemele existente în prezent, Spania și Germania ar trebui să introducă astfel de praguri obligatorii.

- Dreptul de a vota în străinătate; toți cetățenii care trăiesc în străinătate trebuie să poată vota în alegerile pentru Parlamentul European, de aceea sisteme de vot electronic, online sau prin corespondență trebuie să fie disponibile în toate statele membre²⁵.

3. Legislația națională - Cadrul juridic și organizatoric al alegerilor europene

Aderarea României la Uniunea Europeană a determinat și modificarea cadrului legislativ în materie electorală.

Prin art. 38²⁶ din Constituție a fost consacrat „Dreptul de a fi ales în Parlamentul European”.

Potrivit dispoziției constituționale: „În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European”

Prin acte normative infraconstituționale, legiuitorul ordinar - în temeiul art. 73 alin. 3 lit. a) din Constituție, potrivit căruia sistemul electoral se reglementează prin lege organică, a detaliat condițiile necesare exercitării în concret a acestui drept.

²⁴ În conformitate cu art. 223 alin. (1) din TFUE, Parlamentul trebuie să aprobe decizia Consiliului, iar statele membre trebuie să o ratifice înainte de intrarea sa în vigoare.

²⁵ În alegerile europene din 2014, patru state nu au prevăzut o posibilitate pentru cetățenii lor din străinătate de a vota (Republica Cehă, Irlanda, Malta, Slovacia).

²⁶ Art.38 din Constituție „În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European”.

Cadrul juridic general pentru organizarea și desfășurarea alegerii membrilor din România în Parlamentul European a fost stabilit prin *Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European*²⁷.

Legea nr.33/2007 transpune Directiva Consiliului nr. 93/109/CE din 6 decembrie 1993 de stabilire a normelor de exercitare a dreptului de a alege și de a fi ales pentru Parlamentul European pentru cetățenii Uniunii care au reședință într-un stat membru în care nu sunt resortisanți și Actul din 1976 privind alegerea membrilor Parlamentului European, prin vot universal direct.

Legea dispune că „membrii din România în Parlamentul European sunt aleși prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat”, pentru un mandat de 5 ani.

Membrii din România în Parlamentul European se aleg pe bază scrutin de listă (listă de partid închisă/ lista este blocată iar candidații sunt aleși în ordinea hotărâtă de partid), potrivit principiului reprezentării proporționale, și pe bază de candidaturi independente.

Pentru alegerea membrilor din România în Parlamentul European, teritoriul României constituie o singură circumscripție electorală.

Potrivit Legii, cetățenii români care au vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua de referință inclusiv, au dreptul de a alege membri din România în Parlamentul European, iar dreptul de a fi ales este recunoscut cetățenilor români care au drept de vot și au împlinit, până în ziua de referință inclusiv, vârsta de 23 de ani²⁸.

Dreptul la vot este recunoscut deopotrivă alegătorilor comunitari, cât și alegătorilor resortisanți ²⁹, iar dreptul de a fi aleși ca membri din România în Parlamentul European, în aceleași condiții ca și cetățenii români, sub rezerva îndeplinirii cerințelor legii, este expres recunoscut – prin art. 5 alin. 9, cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene, în sensul art. 17 alin. (1) din Tratatul de instituire a Comunității Europene, cu modificările și completările ulterioare, care au reședința sau domiciliul pe teritoriul României. Pentru alegerea membrilor din România în Parlamentul European, atât alegătorul resortisant, cât și alegătorul comunitar au dreptul la un singur vot.

Listele electorale sunt permanente – în care sunt înscrși alegătorii resortisanți și speciale – în care sunt înscrși, la cerere, de către primarul unității administrativ-teritoriale în care își au reședința sau domiciliul, alegătorii comunitari.

²⁷ Publicată în M. Of. nr. 28/16.01.2007, republicată în M. Of. nr. 627 din 31.08.2012.

²⁸ Vârsta minimă pentru eligibilitate este: - 18 ani în Danemarca, Spania, Olanda, Germania; - 19 ani în Austria; -21 de ani în Belgia; - 23 de ani în Franța; - 25 de ani în Italia.

²⁹ În sensul Legii, prin alegător comunitar se înțelege orice cetățean al unui stat membru al Uniunii Europene, altul decât România, care are dreptul de a alege în România pentru Parlamentul European, având domiciliul sau reședința în România, iar prin alegător resortisant se înțelege orice cetățean al României, cu domiciliul sau reședința în țară ori în străinătate, care are dreptul de a alege membrii din România în Parlamentul European în conformitate cu dispozițiile prezentei legi.

Propunerile de candidaturi se depun și se înregistrează la Biroul Electoral Central cel mai târziu cu 60 de zile înainte de ziua de referință.

Fiecare partid politic, organizație a cetățenilor aparținând minorităților naționale, alianță politică sau alianță electorală care participă la alegerile pentru Parlamentul European, în condițiile prezentei legi, poate depune numai o singură listă de candidați, la nivel național. Numărul de candidați de pe fiecare listă poate fi cu maxim 10 mai mare decât numărul mandatelor repartizate României în Parlamentul European³⁰, iar listele de candidați trebuie să asigure reprezentarea ambelor sexe.

Pentru a fi înregistrate la Biroul Electoral Central, listele de candidați propuse de partidele politice, organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, alianțele politice sau alianțele electorale trebuie însoțite de o listă cuprinzând cel puțin 200.000 de susținători, iar candidatul independent poate participa la alegeri individual dacă este susținut de cel puțin 100.000 de alegători³¹.

Instanța de contencios constituțional a statuat că instituirea condiției legale privind depunerea listei cu semnături nu contravine prevederilor Legii fundamentale ci „reprezintă o modalitate prin care candidatul la o funcție sau demnitate publică își dovedește potențialul de reprezentativitate și arată, în același timp, preocuparea legiuitorului de a preveni exercitarea abuzivă a dreptului de a fi ales, pe de o parte, dar și de a asigura, pe de altă parte, accesul efectiv la exercițiul acestui drept persoanelor eligibile comunitar care într-adevăr beneficiază de credibilitatea și susținerea electoratului, astfel încât să existe șanse reale de reprezentare a acestuia în forul legislativ european”³².

Referitor la mecanismul de verificare a listelor de susținători, în cazul alegerilor europarlamentare, Autoritatea Electorală Permanentă a propus ca „posibile soluții”: reducerea numărului de susținători cerut de lege; utilizarea semnăturilor electronice; completarea unor formulare de susținere, de către alegători, formulare care să fie centralizate ulterior, precizând însă că nu se pronunță „ferm în favoarea uneia sau alteia” dintre aceste soluții și că doar „atragem atenția asupra incertitudinii datelor înscrise în listele de susținători”³³.

Prin art.34, Legea stabilește regulile cu privire la secțiile de votare organizate în țară și străinătate, fără a reglementa votul prin corespondență³⁴.

³⁰ Începând din 2019, România va avea 33 de mandate în Parlamentul European, față de 32 câte are în prezent.

³¹ Art. 12 alin. 4 și 6 din Legea nr. 33/2007 R.

³² Decizia nr.782 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 121 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, publicată în M. Of. nr. 406 din 15.06.2009.

³³ Autoritatea Electorală Permanentă, Cartea albă a alegerilor pentru membrii din România în Parlamentul European din 25 mai 2014, p. 54. Documentul este disponibil la adresa http://www.roaep.ro/legislatie/wp-content/uploads/2015/06/RAPORT-E_UROPARLAMENTARE.pdf.

³⁴ Votul prin corespondență a fost consacrat în legislația națională prin Legea nr.288/2015 exclusiv pentru alegerile pentru Senat și Camera Deputaților.

Inițiativele legislative ce au vizat extinderea votului prin corespondență inclusiv la alegerile europarlamentare au rămas la nivel de simple propuneri. Opozanții votul prin corespondență și votul electronic la distanță se prevalează de faptul că aceste forme de vot nu permit același grad de observare și securizare a operațiunilor electorale ca și votul în persoană, fiind surse greu de controlat ale fraudelor electorale. Însă fraudă -determinată, în principal, de acțiunile partidelor politice, este posibilă în orice sistem electoral, fiind unanim acceptat că poate fi combătută printr-un cadru legislativ performant.

Pragul electoral de atribuire a mandatelor pentru partidele politice, organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, alianțele politice și alianțele electorale reprezintă 5% din totalul voturilor valabil exprimate.

Candidaților independenți li se pot atribui mandate dacă au obținut un număr de voturi valabil exprimat cel puțin egal cu coeficientul electoral național³⁵.

Atribuirea mandatelor de parlamentar european este reglementată prin art. 21 din Lege, după cum urmează:

a) în prima etapă, Biroul Electoral Central calculează pragul electoral și coeficientul electoral național și stabilește, în ordinea descrescătoare a numărului de voturi valabil exprimate, lista partidelor politice, organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale, alianțelor politice, alianțelor electorale și candidaților independenți cărora li se pot repartiza mandate;

b) în etapa a doua, se repartizează mandatele la nivelul circumscripției naționale pentru listele selectate în condițiile prevăzute la lit. a) prin metoda d'Hondt. Metoda d'Hondt de repartizare a mandatelor constă în împărțirea voturilor valabil exprimate pentru fiecare listă și candidat independent, selectate în condițiile prevăzute la lit. a), la 1, 2, 3, 4... până la numărul total de mandate de repartizat, și ierarhizarea acestor câturi în ordine descrescătoare. Numărul de mandate repartizate fiecărei liste în parte corespunde cu numărul total de câturi aferente fiecărei liste cuprinse în șirul ordonat, până la repartizarea tuturor mandatelor;

c) candidatului independent căruia i-ar reveni cel puțin un mandat i se repartizează un singur mandat, indiferent de câte mandate au rezultat din calcul. În acest caz, repartizarea celorlalte mandate se face în continuare, pentru liste sau candidați independenți.

Biroul Electoral Central confirmă rezultatele sufragiului și asigură publicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I, a rezultatelor alegerii membrilor din România în Parlamentul European, iar Autoritatea Electorală Permanentă împreună cu autoritățile publice competente îndeplinesc formalitățile necesare acceptării membrilor din România în Parlamentul European.

³⁵ Potrivit art. 20 alin. 2 din Lege, „Coeficientul electoral național reprezintă partea întreagă a raportului dintre numărul total de voturi valabil exprimate și numărul de mandate de parlamentari europeni ce revin României”.

4. În loc de concluzii

Prezentul articol nu și-a propus o analiză exhaustivă a reglementărilor ce guvernează materia alegerilor pentru Parlamentul European – analiză care considerăm că nu ar fi posibilă în structura unui articol, elaborarea lui fiind consecința constatării că deși mai este puțin până la alegerile din mai 2019 tema alegerilor europene nu și-a făcut încă suficient loc pe agenda dezbaterilor publice din România.

Nu-i mai puțin adevărat că interesul față de alegerile pentru Parlamentul European este manifestat plenar de politicieni, inclusiv prin lansarea unor teme de dezbateri pentru modificarea și completarea Legii nr.33/2007, în an electoral, contrar recomandărilor Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept³⁶ și jurisprudenței instanței de contencios constituțional³⁷ care a statuat că legile electorale pot fi modificate și cu mai puțin de un an înaintea alegerilor, doar atunci când schimbările nu afectează dreptul la vot, ci sunt menite să faciliteze procesul electoral.

După cum s-au exprimat în repetate rânduri analiști politici consacrați „tendința schimbărilor electorale este recurentă în România”, este „o tendință grea” a sistemului politic românesc, fiind cunoscut apetitul partidelor politice parlamentare – mai ales a celor aflate la putere, de a schimba regulile în timpul jocului³⁸.

Temperarea acestui apetit readuce în discuție rolul codificării în procesul de creare a unui sistem electoral autentic, democratic și stabil, necesitatea surprinsă de instanța de contencios care a statuat ca “întreaga legislație electorală referitoare la alegerea Camerei Deputaților și a Senatului, a Președintelui României, alegerile pentru Parlamentul European, precum și la alegerea autorităților administrației publice locale să fie reexaminată, urmând a fi concentrată într-un cod electoral, ale cărui dispoziții comune și speciale să asigure, în concordanță cu principiile constituționale, organizarea unui scrutin democratic, corect și transparent.”³⁹

³⁶ Comisia de la Veneția în Declarația interpretativă privind stabilitatea dreptului electoral, adoptată în cadrul celei de-a 65-a Reuniuni Plenare la Veneția în 16-17 decembrie 2005 a subliniat că legislația electorală nu trebuie amendate decât cel puțin cu un an înainte de alegeri pentru că legea electorală trebuie să se bucure de o anumită stabilitate, care ar proteja-o de manipulare de către partidele politice”.

³⁷ Decizia nr. 1189/2008, publicată în M. Of. nr. 776 din 19.11.2008, Decizia nr. 1248/2008, publicată în M. Of. nr. 803 din 2.12.2008.

³⁸ C. Pîrvulescu, A. Todor, *Oportunități și amenințări în contextul schimbărilor legislației electorale din România*, în Revista „Expert Electoral”, ed. specială 2016, p. 49-50.

³⁹ Decizia nr. 51/2012 publicată în M. Of. nr. 90 din 3.02.2012.